Salvar la cara i no resoldre res

JORDI SOLÉ TURA

El dia 11 d'agost, en ple estiu i un mes abans del començament del nou curs, el Consell Executiu de la Generalitat va publicar el decret 270/1982 de 5 d'agost sobre la "normalització de l'ús" del català i el castellà al sistema d'ensenyament.

Alguns diaris van fer elogis encesos del decret, d'altres es van limitar a comentar-lo i els portaveus del Consell Executiu i de Convergència i Unió, que pel cas és el mateix, van proclamar les grans virtuts de la nova disposició, com si fos ja la solució definitiva d'aquest gran problema. Algun comentarista va arribar, fins i tot, a contraposar l'eficàcia del Consell Executiu a la ineficàcia del Parlament de Catalunya, potser sense adonar-se que queia en l'argument típic de la ultradreta enemiga del parlamentarisme.

Ha passat un mes i s'ha parlat poc del decret. Alguns no han dit res potser per una mala entesa prudència; d'altres, evidentment, perquè hi estan molt d'acord. El mateix Consell Executiu no en parla gaire perquè el seu propòsit era, sobretot, salvar la cara.

Però jo crec que en aquesta qüestió no hi ha prudències que valguin. I cal dir ben clar i ben net que el decret sobre la normalització de l'ús del català i del castellà, a les escoles no és, per la forma i pel contingut, la disposició que calia i que pot tenir efectes nefastos per a la solució del problema.

Sé perfectament que aquest és un tema difícil i que cal abordar-lo amb prudència. Però la prudència no exclou l'energia i la claredat. Quan vàrem redactar la Constitució i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya –i em reconeixereu que en puc dir alguna cosa, pel paper que hi vaig tenir com a representant del PSUC–, vàrem cercar i trobar una fórmula equilibrada, que deixava oberta la solució del problema però que pressuposava l'exigència d'un ampli acord entre totes les forces polítiques i socials de Catalunya, si no volíem provocar divisions i enfrontaments perillosísims.

Si alguna qüestió havia de ser resolta al Parlament de Catalunya i amb el consens més ampli possible era precisament aquesta. Doncs bé, el Parlament de Catalunya ha estat treballant durant *dos anys* en l'elaboració d'una llei sobre la normalització lingüística a Catalunya i no ha aconseguit aprovar-la perquè Convergència i Unió hi ha posat tots els obstacles que ha pogut i ha forçat finalment la pràctica retirada del projecte en quedar-se en minoria davant els criteris conjunts del PSC, del PSUC i d'Esquerra Republicana precisament sobre el tema de l'ensenyament.

I ara, Convergència i Unió, minoritària al Parlament en aquesta qüestió, utilitza un govern també de minoria per imposar per decret allò que no va poder imposar al Parlament.

Ens queixem, amb raó, que la LOHPA retalla les facultats legislatives del Parlament de Catalunya. Però hi ha una altra manera de retallar aquestes facultats, que és la d'ignorar sistemàticament el Parlament, no enviar-hi projectes importants i retirar-ne els projectes de disscusió quan Convergència es troba en minoria. Resulta, doncs, que per una banda protestem contra la LOHPA, però per l'altra l'actitud del Consell Executiu de la Generalitat respecte al Parlament de Catalunya produeix els mateixos efectes que la LOHPA. Per això el decret sobre la normalització de l'ús del català i del castellà a les escoles no és un decret de la Generalitat com a representant del poble de Catalunya sinó un decret de Convergència i Unió mitjançant la instrumentalització del Consell Executiu, govern de minoria. En surt vexat i ignorat el Parlament, representant del poble de Catalunya.

Crec que això s'ha de dir, no sols per qüestions de forma, sinó perquè amb el prestigi o el desprestigi del Parlament ens juguem el futur mateix de la nostra autonomia.

Però és que, a més de tot això, el decret no aporta cap solució real al problema i deixa en l'aire les qüestions més importants.

En primer lloc, el decret no estableix cap criteri objectiu ni cap metodologia científica sobre el tractament de la llengua en els primers nivells educatius, tenint en compte les característiques dels infants. Convergència i Unió no assumeix cap responsabilitat i deixa aquest aspecte del problema, tan decisiu, en mans de cada centre escolar. I com que no assumeix cap responsabilitat, no té cap obligació de posar les condicions i els mitjans necessaris a les escoles a fi d'assegurar l'adequació del professorat als diversos centres. Això vol dir, en definitiva, que les coses continuaran com ara i, en un sistema com el nostre, pràcticament castellanitzat, l'espontaneïtat vol dir continuïtat pura i simple.

Tots sabem que els Consells de Direcció, segons estableix la Llei Orgànica de Centres Escolar, aprovada amb el vot de CiU, no tenen funcions en l'elaboració dels programes pedagògics i acadèmics. ¿Com podem assumir, doncs, l'establiment de criteris sòcio-pedagògico-lingüístics en l'actual marc legal, quan el Parlament de Catalunya no ha pogut dir res sobre això?

La mateixa Llei Orgànica de Centres Escolars converteix els Consells de Direcció en organismes de participació, d'assessorament i de control, amb mínimes capacitats de decisió. Això ho va votar CiU i ara la mateixa CiU els dóna una responsabilitat de decisió que no poden assumir perquè la llei els la va negar.

Però hi ha més. Deixar la decisió als Consells de Direcció, quan aquests no disposen de criteris bàsics ni de mitjans, és introduir en aquests organismes una gran conflictivitat que els pot fer inoperants o fins i tot els pot destruir.

Els Consells de Direcció, segons el decret 378/1981 del 8 d'octubre, del Departament d'Ensenyament, són òrgans representatius que es renoven cada any. Això vol dir que cada any el Consell de Direcció podrà establir criteris diferents en el tractament de la llengua al centre respectiu i que la renovació mateixa serà una batalla que tindrà com a objectiu, precisament, la qüestió lingüística. És fàcil imaginar el desgavell i el desori que això pot provocar, amb canvis anuals de la política lingüística, en funció de la majoria canviant a cada Consell de Direcció. Cal dir, a més de tot això, que el problema només es presenta amb aquestes característiques als centres públics. ¿És potser això el que es pretén? ¿Desgavell als centres públics, en contrast amb els privats?

Un altre aspecte fonamental del decret és l'establiment, dintre el sistema d'ensenyament públic, de centres diferenciats segons la llengua. Hi haurà escoles on el català només serà ensenyat com una llengua estrangera (obligació de tres hores setmanals) i en les quals serà, per tant, impossible que els infants puguin expressar-se normalment i correctament en català en acabar els estudis bàsics, tal com preveia el projecte de llei que Convergència i Unió va bloquejar al Parlament.

L'article tercer del decret preveu l'existència de dos tipus d'escola a Catalunya: la catalana i la castellana. El caràcter de l'una o de l'altra es decidirà, segons el decret, tenint en compte "...l'opció dels pares, la situació sociolingüística i els mitjans disponibles".

Aquest és, sens dubte, un dels aspectes més perillosos del decret perquè consagra un principi de divisió lingüística dins la nostra societat i fa de l'escola un instrument d'aquesta divisió.

Però, a més, queden sense resoldre problemes de fons. ¿Què vol dir "l'opció dels pares"? ¿De quins pares? ¿De la majoria? ¿Sobre quin percentatge? ¿I què passarà amb els pares que quedin en minoria? ¿Tindran assegurat un altre lloc escolar al mateix barri o a la mateixa localitat? ¿Hauran de desplaçar els fills? I si és així, ¿això no significa la consolidació definitiva de dos tipus de centres en funció de la llengua?

¿I què vol dir "la situació sociolingüística?". És evident que tot plantejament de la qüestió de la llengua l'ha de tenir en compte com a element principal. Però la qüestió es pot enfocar de dues maneres: partir de la situació sociolingüística per superar-ne els límits i condicionaments i avançar cap al ple domini de les dues llengües o fer servir aquesta situació com a dada fixa per mantenir les zones d'immigració com a nuclis tancats. ¿És que, per exemple, l'aprenentage dels nens de zones de parla castellana predominant es farà sempre en castellà?

Quan es va discutir la LOHPA al Congrés dels Diputats, un dels punts controvertits va ser, per exemple, el de l'article 32,2, a) que, en parlar de la provisió de vacants dels funcionaris de les comunitats autònomes diu: "En la provisió d'aquestes vacants, a les comunitats autònomes on existeixi, a més de la llengua oficial de l'Estat, una altra llengua oficial, l'Administració de l'Estat haurà de tenir en compte aquest fet, *en funció de la implantació real d'aquella*". Si l'Administració central només ho haurà de tenir en compte en funció de la implantació real de la llengua i si és un fet que aquesta implantació real s'ha produït, entre altres factors, per la discriminació soferta pel català sota el franquisme, això significa deixar una porta oberta perquè la cooficialitat proclamada als textos legals sigui ignorada en la pràctica per una decisió administrativa: el govern central tindrà o no tindrà en compte la llengua pròpia de la comunitat autònoma segons el que ella mateixa entengui per implantació real. I d'aquesta manera, pot continuar la situació tal com estava.

Torno, doncs, al que deia abans: ens queixem molt de la LOHPA, però el Consell Executiu de la Generalitat adopta disposicions que en la pràctica poden tenir els mateixos efectes. Aquest n'és un exemple ben concret.

Finalment, quan es parla dels "mitjans disponibles" queda en la més pura abstracció la qüestió principal: ¿Qui posa els mitjans de personal i de material als centres públics? ¿Per què el decret no atribueix a la Generalitat els deures que li pertoquen com a responsable de l'ensenyament a Catalunya?

El decret del 5 d'agost –que ja no parla, com ho feia el de 8 d'agost de 1980, de la preeminència del Parlament en regulació d'aquestes matèries fonamentals– és, doncs, una disposició que no crea cap de les condicions necessàries per resoldre el gran problema de la normalització de l'ús del català i del castellà a les escoles de Catalunya. I en la mesura que no crea cap d'aquestes condicions indispensables, contribueix a fer que les coses quedin com estaven, que es una manera d'anar endarrera.

Sé perfectament que la qüestió no és fàcil, però em sembla suïcida abordar-la amb criteris minoritaris i partidistes.

Cal, en tot cas, que el Parlament pugui donar criteris bàsics clars i constructius. Que sobre aquesta base, el Consell Executiu asseguri les condicions personals i materials en el procés de normalització lingüística a les escoles, entre les quals cal posar especial atenció en el reciclatge dels mestres. I, finalment, cal crear les condicions perquè les diverses organitzacions socials vinculades al tema de l'ensenyament tinguin els mitjans i les possibilitats de contribuir de debò a resoldre el problema. Si, en comptes d'això, posem per davant, com s'ha fet en aquest cas, els interessos i l'òptica d'un partit que no representa la majoria de la població, els resultats poden ser totalment negatius. I això és el pitjor que ens podria passar en una qüestió com aquesta.

KATALÒNIA
Per Guillén

Els dervixos, el cafè i les llegendes del desert

JOAN PERUCHO

Generalment, s'ha dit que va ser l'Aràbia la pàtria del cafè, i així ho donen per suposat Alexandre Dumas en el seu *Dictionnaire de Cuisine* i Brillat-Savarin en la seva *Fisiologia del gust,* entre d'altres autors menys importants. Però aquesta opinió és errònia. Vilardebó i Moret, en el seu llibre *El tabaco y el café,* imprès a L'Havana el 1860, afirma que l'àrab Rasis parla ja del cafè en el segle IX, amb el nom de "bunchu" o "bunceum", i que era produït al Iemen. Segons l'autor citat, el capellà de Nicolau IV, Simó Juanensis, en un opuscle sobre les aromes, ens diu que el "bunchu" és una llavor que porten del Iemen, molt càlida, i que en aràbic hom l'anomena d'aquesta manera. Això no obstant, Dufour, en el seu tractat del Velschius titulat *Vena Medinensis,* assereix que el "bunchu" és una arrel odorífera inclosa per Avicena entre les arrels.

En el *Traité nouveau et curieux du café, du thé et du chocolat* (La Haia, 1685), llegim que el cafè sorgeix espontàniament al Iemen. Recol·lectat, hom el porta a Moka, on és carregat en petites embarcacions en direcció a Gedda o Zieden, port de l'Aràbia Pètria, en els Estats del Xerif de la Meca, on, al seu torn, és embarcat en galeres o vaixells destinats al transport fins a Suez, distant 32 llegües del Caire, on són portades cada any, sobre camells, almenys 25.000 bales de 300 lliures cada una; a més, per terra, van anualment 10.000 bales del mateix pes amb les caravanes que tornen de Medina amb els pelegrins del Profeta, les quals en carreguen 4.000 o 5.000 per portar-les a Damasc i a Alep.

Entre les llegendes que situen l'origen del cafè a l'Aràbia figura la d'Abu Hassan Schazali i el seu amic Omar, els quals anaven junts cap a la Meca. En sentir-se morir, el primer va fer jurar el seu company que seguiria les indicacions del primer home que trobés després que ell hagués finat. Així va fer-ho Omar, i, una volta enterrat el seu amic, va veure, amb gran sorpresa, que l'home que se li apareixia era el propi Abu Hassan, és a dir, el seu espectre, el qual va indicar-li que seguís una bola de fusta que rodava sola. Així va arribar a Servacum, car allí va aturar-se la bola, i Omar va quedar revestit de poders meravellosos i va guarir els malalts. Un d'aquests va ser una princesa que, havent-se enamorat d'ell, el seguia a tot arreu. Això, naturalment, va disgustar el rei, el qual va ordenar el bandejament d'Omar a terres inhòspites, tot esperant que hi moriria d'inanició. Però Omar, en el bandejament, va descobrir el cafè, una planta que, a més de fer-li de queviures, guaria totes les malalties, àdhuc la lepra. Un cop el rei va assabentar-se'n, no sols va perdonar-lo, sinó que li va regalar un palau magnífic.

Una altra llegenda molt divulgada és la que sosté l'historiador àrab Ahmet-Effendi, segons la qual el cafè va ser descobert cap al segle XV, o l'any 650 de l'ègira, per un dervix de Moka. Vilardebó diu que, enviat aquest religiós per la comunitat a fer penitència a una muntanya veïna on no es podia viure només que de vegetals, va recollir, amb l'objecte d'apaivagar la seva fam, els fruits d'un arbust molt abundant en aquell terreny i que es trobava amb facilitat, els quals posava a bullir amb aigua, i bevia la cocció. Quan fou visitat després per alguns dels seus confrares, els ponderà tant la virtut de la cocció, la qual anomenava el seu únic aliment, que tingueren desigs vivíssims de tastar la misteriosa influència de la substància vegetal ignorada que ningú no havia observat. En efecte, begueren el referit líquid i no els va semblar desagradable. Es van endur una bona part dels fruits excitants per usar-los, i tan estimables trobaren els seus efectes els del convent que ben aviat s'hi acostumaren. Amb rapidesa es generalitzà aquesta substància en tot el Iemen i tal descobriment valgué al dervix el perdó del príncep de Moka, el qual féu construir després un convent en el mateix lloc on per primera vegada s'havia usat el cafè.

Hem examinat els criteris, així com les llegendes, que fan de l'Aràbia la pàtria del cafè. Tanmateix, avui més aviat sembla que aquesta planta prové de l'Abissínia, i concretament de Kaffa –d'on treu el nom–, situada al sud del territori. Un manuscrit conservat a la Biblioteca Nacional de París conté una lloança en vers de Xeik-Abd-el-Kader que ens indica que un mufti d'Aden va fer a mitjan segle XV un viatge a l'Abissínia, aleshores la Terra de l'Oficiant Joan, va descobrir-hi la infusió del cafè, i va entusiasmar-s'hi. En tornar, va participar el seu descobriment a totes les comunitats religioses, les quals, des d'aleshores, van començar a cultivar el cafè, i aquest va esdevenir la beguda predilecta dels dervixos, car feia d'estimulant als seus girs vertiginosos i sagrats. Els intèrprets de l'Alcorà i els savis també van afeccionar-se al cafè, ja que, gràcies a les seves virtuts estimulants, no s'adormien en llurs hores de vetlla i oració. Per això ben aviat va donar-se al cafè el nom de "vi de l'Islam".

LA CEL·LA DE PRÓSPERO

¡Xarnegos fora!

ARIEL

A la parada de l'autobús, en una paret barri enllà, en una bústia, ja he vist tres o quatre pintades amb aquesta inscripció carpetovetònica: "¡Xarnegos fora!" Vull creure que les mans forassenyades que s'han dedicat a esgrafiar aquests lemes pequen de desorientació, de ceguesa, i de mal gust, que no corresponen –encara i sortosament– a la trepa oligofrènica dels racistes i manifassejadors petulants, cavernícoles i fatxendes que ens delecten amb el "Tejero for President". Però de fet, mal que ens pesi, sabem que la diferència és mínima: el seu espectre sempre és el mateix, la incivilitat, l'opressió, la barbàrie.

Aquest país, en alguna de les seves etapes més brillants, de més alta consciència cívica, es distingí precisament per una actitud exemplarment integradora. Arribar a ser catalans ha d'ésser una aspiració, no pas un dret –adquirit no sé pas com– de fatxenderia. I catalans ho som, i de socarel, pel nostre esperit, pel nostre tarannà, pel nostre captenir, no pas per cap xenofòbia. Que ningú no es deixi seduir pels paranys d'una mística artificial de la raça i de les essències pregones sortides no sabem d'on. Són arguments que fan una pudoreta massa coneguda. En aquesta mateixa revista n'hem vist alguns reportatges.

Si cal que defensem els drets de la integració, els defensarem amb totes les armes, i si cal que lluitem contra tota exclusió, també. Sento curiositat per saber quina és la catalanitat i el comportament dels inspiradors d'aquestes pintades intolerables, i amb quins drets pensen atribuir-se una mínima representació d'alguns catalans. El que sí que sé és que si continuem amb aquesta mena de "política" seran ells que es guanyaran l'exclusió, seran els primers a automarginar-se de la construcció comuna d'una societat justa, perquè, encara que sigui per un elemental orgull de justícia, no hi pot haver cap català que no se senti solidàriament xarnego. Ja que aquesta és la mateixa solidaritat que ha fet que els immigrats passessin a sentir-se, i a ser, catalans.

TRIBUNA

Per una fundació ecologista dels Països Catalans

La Colla Ecologista de Castelló de la Plana ha tingut la bona idea de proposar, en un document tramès a tots els grups ecologistes i antinuclears dels Països Catalans, la creació d'una fundació, de caràcter suprapartidista, que a l'estil, per exemple, de l'Acció Cultural del País Valencià, coordini i animi les accions i campanyes –ara disperses– que es porten a terme arreu dels països de parla catalana.

Aquesta iniciativa, que cal debatre i perfilar en tots els seus punts a fi que arribi a ser plenament participativa, eficaç i antijeràrquica, crec que comença a ser sentida per moltes persones i grups que ja fa anys militen en el camp de l'ecologisme i segurament per moltes més persones i grups que, treballant en molts àmbits socials i polítics, comencen a acostar-se al que genèricament es coneix com l'Alternativa.

La proposta dels de Castelló és clarividient i flexible, perquè fa una anàlisi no solament de la realitat organitzativa del moviment ecologista, sinó de la situació en què es troben les lluites d'àmplies capes socials i moviments polítics de l'esquerra nacionalista, amb les quals trobo evident que l'ecologisme s'ha de coordinar per anar fent fronts comuns i perquè uns i altres es beneficiïn de llurs experiències.

Perquè cada vegada és menor –a pesar que alguns grups puristes pretenguin tenir la patent de l'Alternativa– la distància que separa les argumentacions teòriques dels qui es defineixen ecologistes de les dels qui estan compromesos en lluites concretes.

Cal fer possible aquest acostament de tots aquests mons que bullen a la base, que cerquen, per separat, l'aparició d'una nova societat i que prefiguren el nou àmbit de participació social en la vida política. Però, per assolir aquesta confluència, cal que el moviment ecologista com a tal no sigui tan zelós de la riquesa cultural de què disposa i que sàpiga oferir gratuïtament els seus continguts teòrics i pràctics per a la construcció d'una nova societat que ha de venir per la voluntat de molts. A l'inrevés, cal també que tot el moviment social i polític, sortit generalment de la pràctica política tradicional, faci un esforç per comprendre la globalitat de la crítica ecologista i posi tot el seu potencial al servei d'aquesta causa.

Seria bo que dins d'aquest conglomerat –portant a la pràctica el que solem predicar– poguessin conviure llibertaris i nacionalistes, socialistes autogestionaris i naturalistes, ecologistes i ambientalistes, científics i agitadors, etcètera. De segur que la realitat amenaçadora que ens assetja per tots costats podria ser dominada una mica més i la sensació que estem construint alguna cosa útil tornaria a ressorgir.

La recent aparició del MEC, com a organització més política de l'ecologisme català, no hauria de significar cap inconvenient en l'estructuració de la fundació, perquè, dintre la lògica autonomia de cada grup, la feina de cadascú seria complementària de la de tots.

Les iniciatives a proposar per la fundació són múltiples (eleccions municipals, coordinació d'activitats i grups arreu, finançar campanyes, estimular idees, facilitar informació i ajuda tècnica, locals i animadors, etc.), però tot això no pot ser realitat si no hi ha un ample moviment social al darrera que ho faci possible.

Avui, els ecologistes sols com a tals, per més raó que tinguin, no poden afrontar –si més no al nostre país– la complexitat d'una realitat fluida i sovint irreversible.

Cal vèncer, per tant, la por a una mínima superestructura a partir del reconeixement de la necessitat d'unes mínimes organització i coordinació (tot ecosistema funciona a partir d'un grau d'organització) i a partir de la complementarietat de feines que, diverses, cerquen les mateixes finalitats: la implantació progressiva d'un model convivencial. Potser una primera bona ocasió de dialogar sobre tot això pot ser la trobada que organitzacions ecologistes de l'àmbit del nacionalisme d'alliberament dels Països Catalans, de l'Estat espanyol i d'alguns llocs d'Europa realitzaran a Vic els dies 24, 25 i 26 de setembre.

Finalment, i amb relació als articles apareguts fa uns dies en aquesta Tribuna i que perllonguen, amb altres signatures, la petita polèmica que vaig mantenir amb en Santiago Vilanova (MEC) des d'aquestes mateixes planes el juny passat, vull dir que no és la millor manera d'entendre'ns fer servir de tapaforats la infanteria (cas de l'article de Xavier Borràs) per dissimular un protagonisme difícil d'amagar.

XAVIER GARCIA
Periodista i ecologista